

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับโครงการเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่และเพื่อศึกษาถึงปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินเกษตรดีที่เหมาะสม

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่เนื่องจากการวิเคราะห์โดยใช้แบบ Logit model เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการวิเคราะห์ผล ดังนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้จึงมีจำนวนมาก ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจึงใช้วิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือจำนวนทั้งสิ้น 250 ตัวอย่าง จากประชากรทั้งหมด 322 ครัวเรือน จากกลุ่มตัวอย่าง 250 ตัวอย่าง เลือกสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่าง 156 ตัวอย่าง หรือคิดเป็นร้อยละ 62.4 ของเกษตรกรที่เข้าร่วมในเกษตรที่ดีและเหมาะสม และ 94 ตัวอย่าง หรือคิดเป็นร้อยละ 37.6 ของผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมในเกษตรที่ดีและเหมาะสม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Limdep

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลการตัดสินใจเข้าร่วมในเกษตรดีที่เหมาะสม ข้อมูลเกี่ยวกับเกษตรดีที่เหมาะสม

1.1 ข้อมูลทั่วไป

เกษตรกร ตัวอย่าง ส่วนมากร้อยละ 66 เป็นเพศชาย มีอายุ ระหว่าง 20-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 32 และอายุเฉลี่ยคือ 35.66 ปี ด้านชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 77.6 เป็นชาวเขาเผ่าม้ง รองลงมาเป็นคนเมืองร้อยละ 10 ระดับการศึกษาของเกษตรกร ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษา ร้อยละ 40.4 รองลงมา จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 12.80 ส่วนสมาชิกครอบครัวส่วนใหญ่ร้อยละ 50.40 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 5-7 คน เกษตรกรรองลงมา 8-10 ร้อยละ 22.00 และเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 4,214 บาท ต่อเดือน ส่วนใหญ่ร้อยละ 58.40 รายได้ 3,001-5,000 บาทต่อเดือน รองลงมาคือมีรายได้ 5,001-6,000 บาทต่อเดือน

1.2 ข้อมูลการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการในเกษตรกรที่เหมาะสม

ในหนึ่งเดือนเกษตรกรได้รับข้อมูลทางการเกษตรคือ การพูดคุยกับเพื่อนบ้านน้อยกว่า 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 23.20 การฟังวิทยุเกี่ยวกับข้อมูลทางการเกษตรน้อยกว่า 1 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 44.80 คู่มือทฤษฏีเกี่ยวกับข้อมูลการเกษตรคิดเป็นร้อยละ 76.80 อ่านหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับข้อมูลทางการเกษตรคิดเป็นร้อยละ 85.60 ผู้นำท้องถิ่นแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับเรื่องทางการเกษตรคิดเป็นร้อยละ 88.00 เกษตรกรจะคำนึงถึงการได้รับปัจจัยการผลิตก่อนตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ คิดเป็นร้อยละ 25.60

1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับเกษตรกรที่เหมาะสม

การใช้สารเคมีของเกษตรกรในอัตราที่กำหนด คิดเป็นร้อยละ 88.40 วิธีเก็บรักษาสารเคมีของเกษตรกรห่างจากที่พักอาศัยและโรงเลี้ยงสัตว์คิดเป็นร้อยละ 73.60 อุปกรณ์พ่นสารเคมีหลังจากพ่นเสร็จของเกษตรกรมีการทำความสะอาดทุกครั้งคิดเป็นร้อยละ 70.80 การเก็บผลผลิตของเกษตรกรตามความเหมาะสมและความต้องการของตลาด คิดเป็นร้อยละ 80.00

1.4 ผลการทดสอบสมมุติฐาน

ปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรยอมรับโครงการเกษตรดีที่เหมาะสม ปัจจัยที่สำคัญได้แก่ 1) เพศ 2) การทราบว่าจะเกษตรดีที่เหมาะสมคือการเกษตรที่เน้นวิธีการควบคุมและป้องกันการเกิดปัญหาในกระบวนการผลิต 3) การใช้สารเคมีตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตรในปริมาณที่กำหนด 4) การมีสถานที่เก็บผลผลิตสะอาด อากาศถ่ายเทและป้องกันการปนเปื้อนได้ดี 5) การไม่ใช้สารเคมีฉีดพ่นทุกระยะเมื่อมีแมลงทำความเสียหาย 6) มีการใส่ปุ๋ยคอกที่หมักก่อนลงในดิน 7) เก็บสารเคมีและวัตถุอันตรายห่างจากที่พักและโรงเลี้ยงสัตว์ 8) มีการสวมเครื่องป้องกันตัวเองในขณะที่พ่นสารเคมีเป็นประจำ 9) มีการจัดบันทึกข้อมูลการใช้สารเคมี ในแปลงพร้อมกับบันทึกข้อมูลโรคและแมลง 10) ปฏิบัติตามแผนควบคุมการผลิตที่ระบุว่าเป็นจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ

1.5. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่มีต่อโครงการเกษตรดีที่เหมาะสม

1. เกษตรกรส่วนใหญ่อ่านหนังสือไม่ออกเนื่องจากไม่ได้รับการศึกษาจึงทำให้การบันทึกข้อมูลเป็นเรื่องที่ยุ่ยากสำหรับเกษตรกร

2. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรมีการจัดอบรม พบปะ กับเกษตรกรที่ยังไม่สมัครหรือยังไม่ผ่านระบบการเกษตรดีที่เหมาะสมมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และสามารถดูแลกลุ่มเกษตรกรที่ยังไม่สมัครหรือยังไม่ผ่านระบบเกษตรดีที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

3. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงควรรับประกันราคาผลผลิตที่ผ่านเกณฑ์การตรวจสอบหรือผ่านเกณฑ์ข้อกำหนดที่โครงการเกษตรดีที่เหมาะสมสูงกว่าราคาตลาดเพื่อเป็นแรงจูงใจให้กับเกษตรกร

ข้อเสนอแนะ

1. เกษตรกรอยากให้มีการนำสิ่งที่เป็นที่ใช้ในการเกษตร มาจำหน่ายให้กับเกษตรกรในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาด เช่น สารเคมีป้องกันกำจัดโรคพืชและแมลง ปุ๋ย และเมล็ดพันธุ์ เป็นต้น
2. เจ้าหน้าที่ควรออกไปพบปะเกษตรกรในแปลงบ่อยๆ เนื่องจากว่าเจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอกับจำนวนเกษตรกร

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับโครงการเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อศึกษาถึงปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินเกษตรดีที่เหมาะสม ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. ผลการศึกษาพบว่า การใช้สารเคมีตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตรในปริมาณที่กำหนด และมีการเก็บสารเคมี วัสดุอันตรายห่างจากที่พักและ โรงเลี้ยงสัตว์มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมโครงการเกษตรดีที่เหมาะสมด้วยความสมัครใจ เพราะถ้าเกษตรกรมีการใช้สารเคมีตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตรและมีการเก็บสารเคมี วัสดุอันตรายห่างจากที่พักและ โรงเลี้ยงสัตว์ นั้นแสดงว่าเกษตรกรที่มีการใช้สารเคมีตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตรในปริมาณที่กำหนดใช้สารเคมีตามรายการที่ประกาศให้ใช้เท่านั้นและเกษตรกรมีการเก็บสารเคมี วัสดุอันตรายห่างจากที่พักและ โรงเลี้ยงสัตว์สม่ำเสมอจะมีการปฏิบัติที่เหมาะสมตามเงื่อนไขของระบบการเกษตรดีที่เหมาะสม คือ หากจำเป็นต้องใช้สารเคมีในกระบวนการผลิต ให้ใช้ตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร และใช้สารเคมีตามรายการที่ประกาศให้ใช้เท่านั้น (ศูนย์ฯพัฒนาโครงการหลวงหนองหอย,2547)

2. ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีสถานที่เก็บผลผลิตสะอาด อากาศถ่ายเทและป้องกันการปนเปื้อนได้ดี มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมโครงการเกษตรดีที่เหมาะสมด้วยความสมัครใจ เพราะถ้าเกษตรกรมีสถานที่เก็บผลผลิตสะอาด อากาศถ่ายเทและป้องกันการปนเปื้อนได้ดี นั้นแสดงว่าเกษตรกรมีการปฏิบัติที่เหมาะสมตามเงื่อนไขของระบบการเกษตรดีที่เหมาะสม คือในการเก็บรักษาและขนย้ายจะต้องทำในสถานที่ที่อากาศถ่ายเทได้สะดวก สามารถป้องกันการปนเปื้อนของวัสดุแปลกปลอม วัสดุอันตราย และสัตว์พาหะนำโรค รวมทั้งต้องทำการขนย้ายผลผลิตด้วยความระมัดระวัง

3. ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรปฏิบัติตามแผนควบคุมการผลิตที่ระบุว่าเป็นจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ ไม่มีการใช้สารเคมีฉีดพ่นทุกครั้งเมื่อมีแมลงทำความเสียหายและมีการสวมเครื่องป้องกันในขณะที่พ่นสารเคมีเป็นประจำ รวมถึงมีการใส่ปุ๋ยคอกที่ได้หมักก่อนลงในดิน มี

4. มีการจัดบันทึกข้อมูลการใช้สารเคมีในแปลงพร้อมกับบันทึกข้อมูลโรคและแมลง มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมโครงการเกษตรดีที่เหมาะสมด้วยความสมัครใจ เพราะถ้าเกษตรกรมีการจัดบันทึกข้อมูลการใช้สารเคมีในแปลงพร้อมกับบันทึกข้อมูลโรคและแมลง นั้นแสดงว่าเกษตรกรมีการปฏิบัติที่เหมาะสมตามเงื่อนไขของระบบเกษตรดีที่เหมาะสม คือ ให้บันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรทั้งหมด และบันทึกการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช

5. เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษา จึงทำให้ขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องระบบการจัดการคุณภาพการเกษตรที่ดี การถ่ายทอดความรู้จึงทำได้ลำบากเพราะอิทธิพลของการเพาะปลูกแบบดั้งเดิมที่ได้รับการถ่ายทอดมานานจากบรรพบุรุษในอดีต ซึ่งสอดคล้องกับ พิพัฒนา (2543) ที่กล่าวว่า กลุ่มตัวอย่าง มีอายุเฉลี่ย 40.06 ปี ร้อยละ 52.5 ไม่ได้เรียนหนังสือ ดังนั้นร้อยละ 54.2 จึงอ่านภาษาไทยไม่ได้เลย มีประสบการณ์การปลูกพืช ทดแทนพื้นมากกว่า 5 ปี ขึ้นไป

6. ต้นทุนการผลิตของระบบการจัดการคุณภาพการเกษตรที่ดีในระยะเริ่มแรกสูงกว่าระบบการเกษตรแบบดั้งเดิม อีกทั้งมีวิธีการที่ยุ่งยากมากกว่า ทำให้เกษตรกรปฏิบัติมีครบทุกขั้นตอนซึ่งสอดคล้องกับ พิพัฒนา (2543) ที่กล่าวว่า ปัญหาการผลิตที่พบ ได้แก่ 1) ด้านปัจจัยการผลิต เช่น วัสดุการเกษตร ปุ๋ย สารเคมีมีราคาแพง 2) ปัญหาการตลาด ถึงแม้จะมีมูลนิธิโครงการหลวงคอยรับซื้อแต่ด้วยปริมาณที่จำกัด ที่เหลือต้องขายให้กับพ่อค้าคนกลางทำให้ได้ราคาต่ำ และพ่อค้าจะคัดเลือกแต่ผลผลิตที่มีคุณภาพดีเท่านั้น 3) ขาดเงินทุนหมุนเวียน 4) ขาดแคลนแรงงาน 5) ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับโครงการเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะบางประการ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของโครงการเกษตรดีที่เหมาะสม

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โครงการหลวง ควรเน้นย้ำให้เกษตรกรเข้าใจถึงหลักการเกษตรดีที่เหมาะสม ว่าคืออะไร มีขั้นตอนอะไรบ้าง และในการปฏิบัติจะต้องปฏิบัติอย่างไรบ้าง รวมทั้งชี้ให้เห็นถึงจุดเด่นของการทำการเกษตรดีที่เหมาะสม ทั้งต่อตัวเกษตรกรเองและครอบครัวต่อผู้บริโภค ต่อ

2. จัดให้มีการติดตามประเมินผลของการดำเนินงานของโครงการอย่างต่อเนื่องเพื่อที่จะทราบถึงปัญหาที่แท้จริงของเกษตรกร และนำไปปรับการดำเนินงานของโครงการให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
3. การสร้างแรงจูงใจ เช่น การจัดหาสิ่งจำเป็นต่อการเพาะปลูกในราคาต่ำกว่าท้องตลาด ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ อุปกรณ์ที่จำเป็น จะช่วยลดต้นทุนการผลิต ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างการเกษตรแบบใหม่และแบบเก่าอย่างเป็นรูปธรรมจะสามารถกระตุ้นให้แรงจูงใจให้ปฏิบัติตามขั้นตอนการเพาะปลูกแบบการเกษตรที่ดีที่เหมาะสมได้
4. เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในโครงการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม ทางหน่วยงานที่รับผิดชอบควรมีการจัดฝึกอบรม หรือในกรณีที่เกษตรกรอ่านหนังสือไม่ออกก็มีปัญหาในเรื่องของการจดบันทึกข้อมูล ควรให้เจ้าหน้าที่ช่วยบันทึกหรือว่าลูกหลานที่อ่านหนังสือออกช่วยบันทึก
5. กรณีที่เจ้าหน้าที่ไม่สามารถดูแลเกษตรกรทั่วถึง ทางหน่วยงานควรมีเจ้าหน้าที่มาดูแลเพิ่มหรือรับเจ้าหน้าที่เพิ่ม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับโครงการเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะคือควรศึกษาเพิ่มเติมในเขตพื้นที่การเกษตรของศูนย์ต่างๆ ของมูลนิธิโครงการหลวง หรือควรศึกษาในด้านการไม่ยอมรับของผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกบ้าง เพื่อศึกษาว่าสาเหตุใดที่ทำให้เกิดการไม่ยอมรับขึ้น หรือมีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลทำให้เกิดการไม่ยอมรับ ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้เป็นกรณีศึกษาเพื่อหาแนวทางให้โครงการเกษตรที่ดีที่เหมาะสมได้มีการปรับปรุงและแก้ไข เพื่อให้มีการยอมรับโครงการเกษตรที่ดีที่เหมาะสมมากยิ่งขึ้นต่อไป